

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש ר"ע מברטנורא ועיקר תוי"ט

פרק ראשון

א משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע (ג), ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה (ג). הם אמרו שלשה דברים: הו מתונים בדין, והעמידו (ד) תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה.

פירוש ר"ע מברטנורא

בבבחהלה, לפי שאמרו הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, שאלמלא כן היאך אומה כזו יכולה להתקיים בפני כמה אומות: הם אמרו שלשה דברים. הרבה דברים אמרו, אלא שלשה דברים הללו אמרו [הן] שיש בהם קיום התורה: הו מתונים בדין. שאם בא דין לפניך פעם ושתיים ושלש, לא תאמר דין זה כבר בא לפני ושניתי ושלשתי בו, אלא הו מתונים, כלומר ממתנים קודם שתפסקו הדין: והעמידו תלמידים הרבה. לאפוקי מרבן גמליאל דאמר (ביבמות כ"ח ע"א) כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, קמ"ל שמלמדין תורה לכל אדם ואין צריך לבדוק אחריו. ובלבד שלא יהיה ידוע מענינו שמעשיו מקולקלים וסאני שומעניה. אי נמי אשמועינן (ביבמות ס"ב ע"ב) שאם העמיד תלמידים בבחורותו יעמיד תלמידים בנקותו, דכתיב (קהלת א') בבוקר זרע ורעך ולערב אל תנח ירך: ועשו סייג לתורה. גדר שלא יבא ליגע באיסור תורה, כגון שניות לעריות, ושבות לשבת. דכתיב (ויקרא י"ח) ושמרתם את משמרת, עשו משמרת למשמרת:

משה קיבל תורה מסיני. אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כאשר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבירו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, ולומר לך שהמדות והמוסרים שבו המסכתא לא בודו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני: מסיני. ממי שנגלה בסיני (ו): לזקנים. שהאריכו ימים אחרי יהושע. ואותם הזקנים לזקנים אחרים עד שהגיעו לתחלתם של נביאים שהן עלי הכהן ושמואל הרמתי: לאנשי כנסת הגדולה. מאה ועשרים זקנים היו. וזרובבל שריה רעליה מרדכי בלשן, שהיו בימי עזרא כשעלו מן הגולה בבית שני. ומכללם, חגי זכריה ומלאכי ונחמיה בן חכליה וחבריהם. ונקראו כנסת הגדולה לפי שהחזירו העטרה ליושנה (ויבא ס"ט ע"ג) שמשא אמר (דברים י') האל הגדול הגבור והנורא, באו ירמיה וזניאל ולא אמרו גבור ונורא, והם החזירום

עיקר תוספות יו"ט

(ג) ונביאים מסרוה כו'. כלומר שאע"פ שלא כל הכנסיה היו נביאים נמסרה להם התורה כולה כו'. אבל אח"כ שנתמעטו הדורות לא נמסרה כולה, אבל קבל כל אחד כפי כחו. ומ"מ התורה שבידו קבלה היא איש מפי איש עד מרע"ה: (ד) והעמידו. אמרו לשון עמידה לפי שמימות משה עד ימות רבן גמליאל היו לומדין בעמידה והרב יושב על הכסא. מדרש שמואל. ולי נראה לשון והעמידו, להעמידם בהבנת אמתתה של תורה [ועם שיהיו התלמידים הרבה] כי זהו עמידה וקיום, ושקר אין לו רגלים:

(א) כשנגלה בסיני קבלה בכללותיה ופרטיה ודקדוקיה ולא נתחדשה לו הלכה. וכדאיתא בתורת כהנים שהביא רש"י בתחלת פרשת בהר סיני. ולהוראה זו אמר מסיני. ולא דבר ריק הוא שהרי זה אות על הדת, אחת היא לאמה, כנסת ישראל שקבלוה. ברה היא לילדותה, התלמידים בנים הם לה, מה שתלמיד ותיק עתיד לחפש הכל קבל משה. שנאמר ועליהם ככל הדברים וכדדרשינן במגילה כו'. ועתו"ט: (ב) ומסרה כו'. מה שקיבל מסר ליהושע. אבל במשה לא יוכל לומר שנמסרה לו, כי לא נמסר לו שער החמישים, כמבואר במסכת ר"ה דף כ"א:

"פרקי אבות הם חלק מתושבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צרכים ללמד בעיון, כראוי בתושבע"פ. אלא שמיכיון שאיני מבקש... אלא לפי כחך, לא תובעים מכאן"א שלימד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביא לידי פועל; אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון דבניית בתושבע"פ, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הוקח המודפס בסידור (ששם לא נרפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירוש רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת כאמור עם המפרשים (שהם התושבע"פ בתושבע"פ גופא), והאמור שירך במיוחד לתלמידי התמימים, שהיו עיקר ענינם - ללימוד התורה בפיוש', בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצילם הוא הפוך - בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם".

(משניות ש"פ נשא י"ב סיון ה'תשנ"א - התוועדות א' - בלתי מוגה)

מופץ ע"י "ועד חיילי בית דוד" - 770 בית משיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מסירת התורה ע"מ לחדש בה, עד ל"תורה חדשה"

וקבל שכר", הוא, ב"תורה חדשה מאתי תצא".

וכיון שלימוד התורה ("משה קיבל תורה מסיני") הוא באופן ד"תורה חדשה מאתי תצא", ה"ז נמשך וחודר גם בעמידת וקיום העולם, "העולם עומד" ו"העולם קיים" – שניתוסף בזה החידוש ד"השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה".

וגם אחדותם של ישראל שמצד גילוי בחי היחידה – בחינתו של משיח שעל ידו נעשה החידוש דתורה ודשמים וארץ – מודגשת בהקדמה והחתימה לאמירת פרקי אבות: (א) "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים וגו'" – ענין השווה בכל ישראל מצד עצם נשמתם, בחי היחידה, (ב) "יגדיל תורה ויאדיר" – התאחדות ב' הקצוות דלימוד התורה ולומדי התורה, מהגדול שבגדולים שלימודו באופן ד"יגדיל תורה ויאדיר", "דרוש וקבל שכר", עד לקטן שבקטנים שלומד אצל מלמד תינוקות שיש טובים ממנו, ויכולים לפתוח בית ללמד תינוקות בצדו כדי שהתינוקות יבואו אליו, משום "יגדיל תורה ויאדיר".

(משיחות ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תנש"א)

הענין ד"תורה חדשה מאתי תצא" [.] מודגש גם בהתחלת פרקי אבות בשבת שלאחרי מ"ת:

בביאור תוכן הענין (האמירה והלימוד) ד"משה קיבל תורה מסיני" בשבת שלאחרי מ"ת, בהוספה על קבלת התורה בזמן מ"ת – יש לומר, שעיקר ההדגשה בזה היא על ההוספה והחידוש שבתורה ע"י מקבלי התורה, כמודגש בדיוק הלשון משה קיבל . . ומסרה כו", שנעשית תורתו של כאו"א ממקבלי התורה עי"ז שלומדה ומחדש בה.

ועוד ועיקר – ההוספה והחידוש ע"י נותן התורה לעתיד לבוא, "תורה חדשה מאתי תצא", כמודגש (א) בהקדמה ל"מקה קיבל תורה מסיני" במשנה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", דקאי על עולם התחי', שמזה מובן שעיקר ההדגשה דמ"ת היא על התורה דלעתיד לבוא, "תורה חדשה מאתי תצא", (ב) והחתימה (לאחרי אמירת הפרק) במשנה "רצה הקב"ה לזכות את ישראל כו" שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", שעיקר ושלימות הלימוד ד"יגדיל תורה ויאדיר", שאינו בשביל לידע את המעשה אשר יעשון¹, אלא באופן ד"דרוש

(1) דאף שגם בימות המשיח יצטרכו לידע את המעשה אשר יעשון, יהיו כל דיני התורה "גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה, וא"צ לעסוק בהם", ועאכו"כ בעולם התחי' ("עולם הבא") שמצוות בטלות לע"ל.